

Congrés de la Premsa Comarcal de Catalunya

LLIBRE

DE LES PONÈNCIES I DE

LES COMUNICACIONS (I)

1981

COMUNICACIÓ nº 10

Amb el patrocini de la Diputació de Barcelona

QUÈ ES LA "PREMSA CATALANA"

Núria Balagué i Mola
bibliotecària
HEMEROTECA. Facultat de
Ciències de la Informació.

Quan hom parla de premsa catalana ens trobem, ja d'entrada, amb que tothom no entén el mateix; els criteris de definició d'allò que és "premsa catalana" no són els mateixos per a tothom.

A l'hora de definir-ne l'abast existeixen, bàsicament, tres tendències majoritàries, una basada en el criteri lingüístic, l'altra basada en el criteri geogràfic, i encara d'altres ho fan amb la conjunció d'ambdós criteris. Així doncs, tenim tres punts de partida per a definir-la i, en les formulacions més estrictes, aquestes concepcions s'expressen de la següent manera:

- a) "premsa catalana és aquella escrita en català"
- criteri lingüístic-
- b) "premsa catalana és aquella feta a Catalunya"
- criteri geogràfic-
- c) "premsa catalana és aquella escrita en català a Catalunya."
- criteri lingüístic-geogràfic-

Això son tres maneres de dir que és premsa catalana. Ara bé, i aquí la importància de decidir quin criteri seguir, segons per quina opció ens decanem, la relació de les publicacions que englobem dins del concepte "premsa catalana" variarà notablement fins al punt que, publicacions que segons un dels criteris són catalanes, segons els altres criteris, no ho són. Mirarem ara de fer un ràpid repàs a cadascun d'ells.

a) criteri lingüístic

"premsa catalana és aquella escrita en català"

Si no li posem límit geogràfic, englobem dins d'aquesta definició no tan sols publicacions en català nascudes dintre de l'àmbit on aquesta llengua és d'ús majoritari o corrent, sino que va més enllà i inclou premsa d'arreu del món, com ho és per exemple, la premsa d'exili. Segons aquest criteri tan catalanes són "La Finestreta" (Castalla), com "Lluc" (Ciutat de Mallorca), com "Sant Joan i Barres" (Toluges), com "Ressorgiment" (Buenos Aires) o com "Xaloc" (Mèxic). Cap d'aquestes publicacions seria catalana si seguissim algun dels altres criteris.

Ens sorgeix però, un problema. Què en fem de les publicacions bilingües? Quins criteris seguir per a decidir que una revista és més catalana que castellana o és més castellana que catalana? Si ho resolem a base de contar el número de pàgines en català i el número de pàgines en castellà, que fer quan ens trobem amb publicacions en les quals mitja part és literal traducció de l'altra mitja? Un exemple seria "Informa l'Ajuntament de Terrassa" (Terrassa).

No ens detindrem aquí a estudiar les raons del bilingüisme, només volem apuntar que la cultura catalana ha estat una cultura combatuda i això afecta la fluïdesa en la lectura i escriptura del català per part dels mateixos catalano-parlants. Un criteri rigurosament purista pot reduir dràsticament el número de publicacions que hom pot considerar catalanes deixant, paradoxalment, en "terra de ningú" aquelles publicacions amb -diguem-ne- "vocació de represa".

Si donem cabuda al bilingüisme aleshores caldrà donar cabuda no tan sols al castellà sino també a altres llengües com el francès o per exemple l'italià en el cas de la revista "Bastió" (L'Alguer). Molts reculls de premsa han volgut prendre com a punt de partida aquest criteri lingüístic pur, però tots han acabat donant cabuda en major o menor grau al bilingüisme, per exemple, el Catàleg publicat amb motiu de la "Exposició de Premsa Catalana actual" que organitzaren "Omnium Cultural", "Xarxa Cultural" i "La Caixa" l'any 1979 i que possiblement molts coneixereu.

b) criteri geogràfic

"premsa catalana és aquella feta a Catalunya"

Ara bé, entenem per "Catalunya" el Principat estricte o entenem "Països Catalans"? Aquesta no és, com comprendreu, una simple "qüestió de noms". A nivell de Països Catalans, però, no hi trobem cap exemple de recerca exhaustiva. Pensem que, entre altres coses perquè les dificultats augmenten en la mateixa mesura que augmenta l'abast del territori les publicacions del qual volem estudiar, i perquè l'estat de les recerques en aquest camp és molt desigual en cadascun dels Països. Això sí, sovint s'inclouen d'una manera parcial i no sempre sistemàtica alguns dels títols no pròpiament apareguts al Principat.

Aquest criteri geogràfic és també l'utilitzat per aquells repertoris que es proposen recollir les publicacions aparegudes en una localitat o comarca i on s'hi recull tot el publicat, sigui quina sigui la llengua de la publicació. Alguns exemples serien: "150 años de prensa leridana" de Roman Sol Clot, "Història de la premsa badalonesa" (1868-1939) de Enrique García Pons o "La prensa periódica bergadana" (1812-1969) de Manuel Sistach i Josep Ma. de Martín.

Hom pot ésser un xic reaci a admetre com a premsa catalana el "The English International Journal" o l'"Entreviu" però és un fet que tant una com l'altra tenen tot el dret a ésser considerades catalanes "per nació". No sembla fàcil d'establir una restricció del concepte geogràfic atenent a l'àrea de difusió normal de la publicació: "es distribueix només a Catalunya", "se'n distribueix fora de Catalunya". I això no és possible per la manca de l'adequat coneixement de les àrees de difusió de les publicacions i perquè per altra banda caldria aleshores també saber quines revistes editades fora de Catalunya es distribueixen aquí. Però això seria propi d'un altre tipus d'investigació: l'estudi de què llegim a Catalunya.

c) criteri lingüístic-geogràfic

"premsa catalana és aquella escrita en català i feta a Catalunya".

Aquest és el criteri potser més clar, però és, sobretot, el més restrictiu. La "Bibliografia Catalana. Premsa" de Joan Givanel i Mas estaria dins d'aquesta línia, tot i que dóna cabuda a algunes publicacions bilingües.

El repertori més utilitzat encara avui és, indubtablement, l'obra bàsica "Història de la Premsa Catalana" de Joan Torrent i Rafael Tasis, que queda al mateix temps dintre i fora d'aquests tres esquemes. Tal com se'ns indica al pròleg, considerem premsa catalana aquella feta arreu del món en llengua catalana però després, també ja advertint-ho en el pròleg -introdueixen publicacions en castellà d'una certa importància.

De tot allò que queda dit se'n desprèn que el criteri de "premsa catalana" fluctua d'un autor a l'altre en els treballs que sobre ella s'han publicat perquè és molt difícil trobar un camí que englobi els tres criteris. Seria molt profitós trobar aquest camí i elaborar un repertori que, amb tota rigurositat i ambició d'exhaustivitat donés com a resultat un catàleg on quedessin reflectides les publicacions que, sota algun criteri, són catalanes, i que seria la base que permetria mantenir la coherència de les investigacions futures.

Per acabar, volem només apuntar que la classificació de la premsa catalana passa per la prèvia definició del seu abast. Ens trobarem sempre, això sí, amb publicacions que per la seva temàtica interdisciplinària encaixaran bé en més d'una de les classes que establím i un bon número de referències enviant d'una matèria a l'altra seran necessàries. A més, caldrà que aquesta classificació per matèries, sigui purament alfabètica, sigui sistemàtica seguint la C.D.U. (que és la que hom emplea a Biblioteques i Hemeroteques), o sigui qualsevol altra, caldrà, dic, ésser completada amb tota una sèrie d'índexs (alfabètic de títols, de llocs d'edició, per comarques, directors, periodistes, impressors, etc) que en facilitin d'ús.

Un segon pas seria el buidat dels articles continguts en aquestes publicacions de manera que hom podria per fi saber no tan sols què és premsa catalana, sino també que diu la premsa catalana.

Tots aquells que avui ens apleguem en aquest "Congrés de la Premsa Comarcal de Catalunya", vist tot això, hem de reunir tres condicions:

- publicar premsa periòdica
- a les comarques (o per extensió a qualsevol poble o ciutat) i que recull informació prou general que no permet una classificació temàtica més ajustada.
- a Catalunya (i per tant, sense limitar-ne la llengua)

Confío que hi són tots.